



## NIĞDE KADIN EMEK PAZARI PROJESİ VE NIĞDE'DE YEREL YÖNETİMLERİN KADIN GİRİŞİMCİLERE VERDİĞİ DESTEKLERİN SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Özlem TÜMER <sup>1</sup>

### Öz

Çalışma hayatında uzun süredir dezavantajlı konumda bulunan kadınların çalışma hayatına katılımının artırılması ulusal ve uluslararası politikalarda öncelikli hale getirilmiştir. İklim, ekonomik gelişim düzeyleri farklılıkları ve coğrafi koşulların ülkeler arasında meydana getirdiği dengesizliğin dünya barışına olan olumsuz etkilerini gidermek üzere 1992 yılından itibaren Sürdürülebilir Kalkınma kavramı önemini artırmıştır. Türkiye'de 10. Kalkınma planından itibaren ulusal politikalarımızın amaçları haline gelen kavram, Eylül 2015'te ülkemizin de aralarında bulunduğu, 193 ülke imzası ile Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde 2030 yılında varılması arzulan hedefler kabul edilmiştir. Onyediyi ana hedef grubunda belirlenen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nda kadınların çalışma hayatında katılımının artırılmasına yönelik hedefler de yer almaktadır. Niğde Belediyesi bu hedeflere ulaşmaya destek veren bir girişim olan Niğde Belediyesi Kadın Emek Pazarı Projesi'ni (NİĞKEP) hayata geçirmiştir. Bu proje ile kadınların bağımsız olarak çalışma hayatında yer almaları desteklenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada NİĞKEP projesinin Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ilke ve hedeflere uyumluluğu, projenin hayata geçirilmesinde yapılan kamu giderleri ve niteliği ile projenin kısa süre içerisinde gösterdiği performans değerlendirilerek, proje çıktılarının daha etkin olabilmesi için önerilere yer verilecektir.

**Anahtar Kelimeler** : Kadın İstihdamı, SKA, Kamu Gideri, Yerel Yönetimler, NİĞKEP

**JEL Sınıflandırması** : E61, E62, H53, H70

<sup>1</sup> Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, otumer@ohu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0722-3720.

### Atıf/Citation (APA 6):

Tümer, Ö. (2024). Niğde kadın emek pazarı projesi ve Niğde'de yerel yönetimlerin kadın girişimcilere verdiği desteklerin sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında değerlendirilmesi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(4), 1020-1035. <http://doi.org/10.25287/ohuiibf.1539913>.

# EVALUATION OF THE NİĞDE WOMEN'S LABOR MARKET PROJECT AND THE SUPPORT PROVIDED TO WOMEN ENTREPRENEURS BY NİĞDE LOCAL GOVERNMENTS IN TERMS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

## Abstract

*The participation of women, who have been at a disadvantage in working life for a long time, has been prioritized in national and international policies. The concept of Sustainable Development has gained importance since 1992 in order to eliminate the negative effects of the imbalances between countries caused by climate, economic development level differences and geographical conditions on world peace. The concept, which has become the goals of our national policies since the 10th Development Plan in Turkey, was accepted in September 2015 at the United Nations Sustainable Development Summit with the signatures of 193 countries, including our country, and the targets desired to be reached in 2030. The United Nations Sustainable Development Goals, which are determined in seventeen main target groups, also include targets for increasing the participation of women in working life. Niğde Municipality has implemented the Niğde Municipality Women's Labor Market Project (NİĞKEP), an initiative that supports achieving these targets. This project has attempted to support women's independent participation in working life. In this study, the compliance of the NİĞKEP project with the principles and targets of the United Nations Sustainable Development Goals, the public expenses incurred in the implementation of the project and its nature, and the performance of the project in a short time will be evaluated and suggestions will be made to make the project outputs more effective.*

**Keywords** : Women Employment, SDGs, Public Expenditure, Local Governments, NİĞKEP

**JEL Classifications** : E61, E62, H53, H70

## GİRİŞ

Küreselleşme, sanayileşme, ekonomik koşullar, hane halkı toplam gelir ihtiyacındaki artışla ailede erkeğin yanında kadınların da gelir getirici faaliyetlerde bulunmasını zorunlu hale getirmektedir. Kadınların toplumda geleneksel olarak üstlenmiş olduğu görevler çalışma hayatında kadınlar aleyhine kısıtlamalara neden olmaktadır. Gelişen dünyada, sosyolojik ve kültürel değişimlerle birlikte kadınlar da istihdam piyasasına katılmaya başlamış olsalar da geleneksel yaklaşımlar kadın istihdamında sorunları da beraberinde getirmektedir. İş tanımların ve çalışma koşullarının kadınların fizyolojik ve sosyolojik ihtiyaçları dikkate alınarak yeniden düzenlenmesini de zorunlu hale getirmektedir.

Kadınlar, ekonomik hayata katılım güçlerinin artırılması yönünden işgücü piyasasından aldıkları payın artırılması için pozitif ayrımcılık kuralları getirilerek veya kadın girişimlerine teşvik ve destek unsurları sağlanarak desteklenmeye çalışılmaktadır. Kadın emeğinin, belirli bir işveren olmaksızın değerlendirilmesinde ise bireysel girişim veya kooperatifçilik ön plana çıkmaktadır. Niğde Kadın emeği pazarı kadın girişimleri kapsamında ortaya çıkan ürünlerin pazarlanmasına ve hedef müşteri kitlesine ulaştırılması için önemli olanak sunmaktadır.

Çalışmamızda kadın girişim ürünleri için etkinlik oluşturma probleminin çözümüne NİĞKEP Projesinin katkıları ele alınarak kadın girişimlerinin başarısını etkileyen faktörleri ortaya koyarak çözüm önerilerinin yanında Niğde Belediyesi tarafından bu hizmeti sunmak için yapılan kamu harcamaları ve nitelikleri, projenin Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına olan katkısı, NİĞKEP Projesinde uygulanan iş modeli, modelin kadın istihdamına ve ekonomik koşullarına etkileri değerlendirilerek, modelin daha iyi işlemesi için önerilere yer verilecektir.

Bu çalışmada veriler Niğde Belediyesi'nin kamuya açıkladığı dokümanların incelenmesiyle ve kadın kooperatiflerinin faaliyetleri, hedefleri, beklentileri ve çalışma koşullarının tespiti için kooperatif

başkan ve üyeleriyle yapılan, yapısal olmayan görüşme metodu kullanılarak elde edilmiştir. Mülakatlar, NİĞKEP projesi paydaşı iki farklı kooperatifle yapılmıştır. Kooperatifler seçilirken farklı ürün gruplarında üretim yapması ve belediye hizmetlerinden yararlanıp yararlanmadıkları dikkate alınarak, farklı koşulların farklı sorunlar ortaya çıkarıp çıkarmadığı incelenmiştir. Yapılan görüşmelerde, Niğde Belediyesi ile birlikte Niğde Valiliği ve Niğde İl Özel İdaresi tarafından da kooperatiflere destek verildiği öğrenilmiş ve ilgili kurum yetkililerinden de verilen destekler teyit edilmiştir.

## I. KADINLARIN EKONOMİK HAYATA KATILIMLARININ DESTEKLENMESİ

### I.1. Kadın İstihdamının Önemi

İstihdam, işgücüne katılım oranını, ekonomik aktivite ve toplumsal refahı etkileyen önemli bir faktördür. Kadınların işgücüne katılması, bir ülkenin ekonomik gelişimi ve toplumsal refahı açısından kritik bir öneme sahiptir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en belirgin şekilde yaşandığı alanlardan biri, kadınların işgücüne katılım ve istihdamda yeterince yer alamamalarıdır. Özellikle kırsal bölgelerde kadınların işgücüne katılımı düşük seviyelerde kalmakta ve ekonomik faaliyetlerdeki rolleri sınırlı olmaktadır. Sayı olarak az olmalarının yanı sıra nitelikli veya vasıflı işlerde kadınların düşük oranlarda bulunmaları, bu konunun önemini artırmaktadır (Gözüm, 2024: 110; Satı & Yılmaz, 2020: 110).

Kadınları aktif çalışma hayatına katılımı ve kadın istihdamı konusu son yıllarda sıkça ele alınan bir konudur. Kadın istihdam artışı ülke ekonomisinin gelişiminde en önemli unsurlardan biridir. Bireysel düzeyde ise kadını iş hayatına çeken unsurlar; ekonomik bağımsızlık, sosyalleşme, kendini gerçekleştirme gibi faktörlerdir (Bakır, 2022: 1477).

Kadın istihdamının düşük olması çeşitli sebeplere dayanmaktadır. Bu sebeplerin başında (Çakır, 2011: 75);

- Kadınların okullara gönderilmeyerek eğitim imkanlarına erişimdeki sınırlamalar ve neticesinde eğitimlerinin eksik kalması,
- Bazı kültürel kaideler ve değerlerin kadınların belli meslekleri seçmesini sınırlayarak, kadına uygun olduğu düşünülen mesleklerde istihdam edilmeleri,
- Ev, çocuk ve yaşlı bakımı gibi ailevi sorumluluklar,
- Ekonomik krizler, işsizlik oranlarındaki artış gibi ekonomik faktörler,
- Kadınların işe alımı, terfi, ücretlendirme gibi işyerinde cinsiyet ayrımcılığı,
- Sosyal ve ekonomik hayatı kolaylaştıran yasa ve politikaların eksikliğidir.

Bu sebepler göz önünde bulundurulduğunda kadın emeğini ve kadın istihdamını artırmada merkezi yönetim, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlara önemli görevler düşmektedir. Yerel yönetimler içerisinde de mahalli müşterek ihtiyaçların tespit edilmesi ve karşılanması bakımından halka en yakın yönetim birimi olduğundan belediyeler diğer paydaşlar arasında ön plana çıkmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı ev işleri ve çocuk, hasta, yaşlı, engelli gibi bakım yükünün kadın üzerinde olmasından dolayı Türkiye’de kadının çalışma hayatına katılım oranı çok düşüktür. Kadınların dışarıda çalışmaları aile ve toplum tarafından uygun görülmemesi, kadına sunulan işlerin sınırlı olması iş koşullarının ağır olması ücretlerin azlığı gibi nedenler kadınların çalışma yaşamına katılmasını zorlaştırmaktadır (Keig, 2013: 7).

## I.II. Kadın Girişimcilerin Yararlanabileceği Vergisel Avantajlar

Kadınların, kendi işlerinin sahibi olması ve kendi emeklerini kendilerinin değerlendirmesi desteklenmektedir. Kadınların ekonomik hayata katılımında daha özgürlükçü olan bu yöntemler doğrudan kadınlarla sınırlı yöntem olmamakla birlikte, girişimcinin kadın olması halinde özel destekler sağlanmaktadır. Kadınların aile içerisinde üstlenmiş oldukları sorumluluklarla birlikte ekonomik koşullarını düzeltebilmesi çalışma koşullarını kendisinin özgürce belirleyebilmesi için kadın girişimlerinin desteklenmesi de kadın istihdamının desteklenmesi kadar önem arz etmektedir.

Kadınlar da ticaret ile uğraşabilecekleri gibi yöresel, aileden gelen veya şahsi yetenekleri ile üretim sürecine de katılabilmektedirler. Kadın girişimlerinin bu noktada üretim ekipmanları için yatırım sermayesine, ürün maliyetlerini satışa kadar finanse edebilmek için işletme sermayesine ve ürünlerini güvenle pazarlayacak ve tahsilatlarını yapacak bir pazar ortamına ihtiyaç duymaktadırlar.

Son yıllarda sosyal medya ve e-ticaret platformları kadınların üretmiş oldukları ürünlerini sergileme ve satış yapma olanaklarını artırmış durumdadır. Vergi mevzuatında 2020 yılında yapılan değişiklikle (GVK 9/10) Ayrı bir işyeri açmaksızın ve sanayi tipi veya seri üretim yapabilen makine ve alet kullanmaksızın oturdukları evlerde imal ettikleri malları satan kadınlar da vergiden muaf esnaf belgesi ile 2024 yılı için 1.100.000 TL’lik hasıllata kadar mükellefiyet aşmadan gelir elde edebileceklerdir. Sanayi tipi veya seri üretim yapabilen makine ve alet kullanılmaması şartı sadece el emeğinin bu kapsamda değerlendirilebileceği sonucunu getirmektedir. Vergiden muaf esnaf olarak kadın girişimlerinin ürettiği malları satması halinde Katma Değer Vergisi Kanununun 17/4-a maddesi gereğince KDV istisnasından da faydalanacaklar ancak ödemeleri aldıkları bankalar tarafından işçi çalıştırmıyorsa %4, çalıştırıyorsa %2 oranında kesinti yapılmaktadır.

Sanayi tipi veya seri üretim yapabilen bir makine veya alet kullanılması halinde ise kadınlar ya gelir vergisi mükellefiyeti ya da bu yönde bir şirket kurarak kurumlar vergisi mükellefi olmak durumunda kalacaklardır. Kadınlara bu yöndeki girişimlerinde vergi mevzuatı açısından bir avantaj sağlanmamıştır.

Kadınların çoğunlukla evde kendi olanakları ile ürettikleri ürünleri belirli bir üretim büyüklüğüne ulaşabilmeleri için en uygun girişim yöntemi olarak kadın kooperatifleri ön plana çıkmaktadır. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’na veya özel kanunlarına göre kurulan kooperatifler kurumlar vergisi kanununa tabi olmakla birlikte Tüketim ve Taşımacılık hariç kooperatifler diğer şartlarla birlikte sadece kendi üyeleri ile iş yapmaları halinde kurumlar vergisinden muaf bulunmaktadır. Gelir Vergisi açısından kooperatif üyelerinin kooperatiftan elde ettikleri gelirler Gelir Vergisi Kanunu’nun 75. maddesi kapsamında menkul sermaye iradı sayılmakla birlikte kendi üyeleri ile yaptıkları işlemler bakımından kazanç dağıtımı sayılmayacaktır. Bu iki düzenleme ile birlikte kadın kooperatifleri kendi üyelerinin ürettiği ürün satışından elde ettiği gelirleri ile üyelerin kendi paylarına düşen kazançları vergiye tabi olmayacaktır. Ancak KDV kanununda tarımsal amaçlı kooperatifler hariç katma değer vergisi istisnası tanımlanmadığından kadın (üretim) kooperatiflerinin sattığı mallar KDV’ye tabidir.

**Tablo 1. Kadın Girişim Türlerinin Vergi Avantaj Tablosu**

Girişim Türü	Vergi Muafiyeti	KDV İstisnası	Vergi Tevkifatı	İstihdam(*)
Vergiden Muaf	Var	Var	Var	Var
Normal	Yok	Yok	Yok	var
Kooperatif	Var	Yok	Yok	Yok

\*İstihdam halinde vergi avantajının korunması

### I.III. Kadın Girişimcilere Kamu Tarafından Sağlanan Destekler

Kadın girişimi ve istihdamı ülkemizin taraf olduğu sözleşmeler, taahhütler ve kalkınma planları çerçevesinde kamu tarafından teşvik edilmekte ve desteklenmektedir. Kadın girişimciler diğer girişimciler gibi desteklemekle birlikte kamu kurumları, kamu tüzel kişiliğine haiz meslek kuruluşları ve diğer kurumların kadınlara özel destek uygulamalarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın
  - Tarım ve Orman Bakanlığı ile kadın kooperatiflerinin çalışma alanları ve iletişim bilgilerini içeren uygulama altyapısı  
<https://www.kadinkoop.org/>
  - Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)- Sabancı Vakfı ile Fırsatlar Haritası  
<https://geleceginikurangenckadinlar.org/>
- Tarım ve Orman Bakanlığı: Eğitim, girişimcilik, danışmanlık desteği  
<https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler>
- Bankalar Birliği: Bankaların Kadın girişimcilere yönelik özel finansman uygulamaları  
<https://www.tbb.org.tr/tr/faaliyetler/girisimci-kadinlar/girimci%20kadinlar/4566>
- Ticaret Bakanlığı: W2W-Ulusal Kadın İhracatçı Network Platformu’nun kurulması  
<https://w2w.ticaret.gov.tr/>
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı: Kalkınma Ajansı destekleri  
<https://www.yatirimadestek.gov.tr/arama?q=kalk%C4%B1nma+ajanslar%C4%B1>
- KOSGEB: Kadın girişimcilere özel destek ödemeleri  
<https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/1231/girisimci-destek-programi>
- Sosyal Güvenlik Kurumu: Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi (WOMEN-UP) Projesi kapsamında hibe desteği (4.000 kadın işveren ve işe aldığı 4.000 kadın işçi)  
<https://www.sgkkadinistihdaminindesteklenmesi.org/>
- İş-Kur: İş Pozitif platformu  
<https://ispozitif.iskur.gov.tr/>
- TOBB: Kadın girişimcilere yönelik çalışmalar  
<https://www.tobb.org.tr/TOBBKadinGirisimcilerKurulu/Sayfalar/AnaSayfa.php>
- Türkiye İsrافی Önleme Vakfı: Mikro kredi destekleri  
<https://www.tgmp.net/mikrokredialma/>

### I.IV. Kadınların Desteklenmesi Zorunluluğunun Hukuki Altyapısı

1979’da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen ve taraf devletlere kadınlara karşı ayrımcılığın tüm biçimlerini ortadan kaldırma yükümlülüğü getiren “Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi’ne” (CEDAW - Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women) ülkemiz de imza atmıştır. 11.6.1985 tarihli ve 3232 sayılı Kanunla katılmamız uygun bulunan, 01.03.1980 tarihinde imzaya açılan ve 03.09.1981 tarihinde yürürlüğe giren “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ne” katılmamızın onaylanması; Bakanlar Kurulu’nca 24.7.1985 tarihinde kararlaştırılmış ve 14.10.1985 tarih ve 18898 sayılı Resmî

Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Anayasamızın 90. maddesi gereğince usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bu çerçevede sözleşme hükümlerinin Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi’ne başvurulamayacaktır. Bu sözleşme ile kadınlara yönelik ayrımcı uygulama veya ayrımcılığa sebep olan durumların ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu çerçevede kamunun yapacağı giderler de devletin üstlenmiş olduğu görevleri yerine getirmeye yönelik süreçte kamu harcaması mahiyetinde olacaktır.

Kadına yapılan ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını amaçlayan bu sözleşme, insan haklarına sadece erkek cinsiyetinin değil kadının da sahip olduğu vurgusu üzerinden biçimlendirilmiştir (Arslan, 2004: 4). CEDAW hükümleri incelendiğinde kadın haklarının siyasal, kültürel, ekonomik, sosyal hayat ve aile yaşantısı çerçevesinde tüm yönleriyle kapsamlı olarak ele alındığı görülen tüm belgelerin içerisinde kadınların maruz kaldıkları ayrımcılığın çeşitli alanlarını kapsamlı olarak içeren tek belgedir (Belek Erşen, 2006: 143).

Sözleşmenin 11. Maddesinde çalışma yaşamında fırsat eşitliği düzenlenmiştir. Buna göre taraf devletler, istihdam alanında kadınlara karşı ayrımı önlemek ve kadın-erkek eşitliği esasına dayanarak eşit haklar sağlamak için bütün uygun önlemleri almak zorundadır. Çalışma hakkının kadınların da vazgeçilmez hakkı olduğuna vurgu yapılmıştır. İstihdamda erkeklerle eşit seçim kıstaslarının uygulanması, iş ve meslek seçme hakkı ve bunlara ilişkin eğitim hakkı, kadınlara özgü durumlar nedeniyle işverenlerin ayrımcılık yapmasının engellenmesi de maddede özellikle vurgulanan konular arasında yer almaktadır. Bu önlemler öncelikli olmakla birlikte devletler kadınların çalışma hayatına etkin şekilde katılımının önündeki engelleri de kaldırmak zorundadır (CEDAW). 5393 sayılı Belediye Kanununun 14. maddesinde büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyelerin, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorunluluğu getirilmiştir. Kanun ilk düzenlendiğinde nüfusu 50.000’in üzerinde olanlara zorunlu tutulmuşken 6360 sayılı kanunla yapılan değişiklikle nüfus yükseltilmiştir. Yerel yönetimlerin yeterli mali kaynağa sahip olmamaları kadınlara yönelik hizmetlerin de kısıtlı olmasına sebebiyet vermektedir. Özellikle çalışan kadınlar için en önemli ihtiyaçlardan birisi çocuk bakım evleridir.

Sözleşmenin (CEDAW) 14. maddesinde, kırsal kesimde yaşayan kadınların çalışma hayatlarına yönelik özel ekonomik önlemlere de yer verilmiştir. Buna göre devletler, kırsal kesim kadınlarının, karşılaştıkları özel sorunları ve ekonominin parasal olmayan sektöründeki çalışmaları dahil, ailelerinin ekonomik bakımdan ayakta kalması için oynadıkları belirgin rolü göz önünde tutacak ve bu sözleşme hükümlerinin kırsal kesimdeki kadınlara uygulanmasını sağlamak için gerekli bütün önlemleri alacaklardır. Taraf devletler, kırsal kesimde yaşayan kadınların sosyal güvenlik programlarından doğrudan yararlanması, ekonomik fırsatlardan kendi işinde çalışma veya tam istihdam yoluyla eşit olarak yararlanmak amacıyla kendi kendine yardım grupları ve kooperatifler oluşturması yükümlülüklerini de kabul etmişlerdir.

Kadınların ekonomik hayata etkin katılımları, kendi ekonomik özgürlüklerine kavuşmaları kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesinde önemli bir adım teşkil etmektedir. Nitekim “Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi Genel Tavsiye Kararları” (CEDAW Komitesi Kararları) incelendiğinde (Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi Genel Tavsiye Kararları -KGTG, 2003);

- Kadına yönelik şiddet başlıklı 1992 yılında 11. oturumda aldığı 19 sayılı tavsiye kararında, Kadınların genel uluslararası hukuk veya insan hakları sözleşmeleri altındaki insan hakları ve temel özgürlüklerini kullanmalarını engelleyen ya da tehlikeye sokan toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin sözleşmenin 1.maddesi kapsamında bir ayrımcılık biçimini oluşturduğu belirtilmiş, adil ve elverişli koşullarda çalışma hakkının önemine vurgu yapılmıştır (KGTG, 2003: 21-22).

- Evlilik ve aile içi ilişkilerde eşitliğe ilişkin 1994 yılındaki 13. oturumda alınan 21 Sayılı tavsiye kararında kadınların üzerindeki iş yükü ve ekonomik bağımlılıkların doğurduğu çifte yük hem kamu hem de siyaset alanındaki işlerin gerektirdiği uzun ya da esnek olmayan çalışma

süreleri ile birleşerek, kadınların daha etkin olabilmesini engellediğine vurgu yapılmıştır (KGTG, 2003: 40).

• Yaşlı Kadınların Kendilerinin ve İnsan Haklarının Korunmasına ilişkin 4–22 Ekim 2010 tarihli 47. oturumda verilen 27 sayılı genel tavsiyede, kayıtlı istihdamda yer alan kadın sayısının, görece çok az olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca kadınların aynı veya eşit nitelikteki işler karşılığında daha az ücret aldığı, üstelik yaşamları boyunca istihdam alanında karşılaştıkları toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık, ilerleyen yaşlarda kümülatif etkilerle kendini göstererek yaşlı kadınları, yaşlı erkeklere kıyasla orantısız ölçeklerde daha düşük gelir ve aylığa razı olmaya ve hatta gelirsiz kalmaya zorladığı tespitleri de yapılmıştır. (KGTG, 2003: 84) Kadınların yaş ilerledikçe ekonomik yaşama katılımları da zorlaşmaktadır.

• Evlilik ve aile ilişkileri ile bunların bozulmasının ekonomik sonuçlarına ilişkin 29. genel tavsiye kararında ise kadınların, mülkiyete sahip olma veya var olan mülkiyeti yönetmeye ilişkin kapasitelerinin yeterince tanınmamasından veya mülkiyet rejimlerinin evlilik süresince biriktirilen mülkiyetleri eşler arasında paylaşımına tabi olarak tanımamasından dolayı mülkiyet haklarını talep etmelerinin engellenebileceğine, eğitim ve çalışma hayatlarındaki kesintiler ve çocuk bakım sorumlulukları kadınların boşanma sonrasında aileyi destekleyecek yeterli ücretli istihdama sahip olmalarını da sıklıkla engellediğine, bu sosyal ve ekonomik faktörlerin aynı zamanda şahsi mülkiyet rejimi altında yaşayan kadınların evlilik süresince kişisel mülkiyetlerini artırmalarını da engellediği tespiti yapılmıştır (KGTG, 2003: 109).

Ülkemizin taraf olduğu sözleşmeler ile iç hukuk düzenlemeleri dikkate alındığında devletin kadın istihdamı ve daha geniş çerçevede çalışma hayatına katılımı için etkin önlemler alması gerektiği açıktır. Diğer taraftan kadınların ihtiyaçlarının tespit edilmesi, yerinde gözlemlenmesi ve ihtiyaçlarını bildirmesi ve bunun karşılanmasında şüphesiz yerel yönetimlere daha büyük roller düşmektedir. Bu amaç doğrultusunda Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Kapsamında Türkiye’nin Mevcut Durum Analizi Projesi ile ülkemizin mevcut durumunun küresel Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA’lar) ve hedefleri bağlamında incelenmesi, bu hedeflerden ülkemizin politika ve öncelikleriyle örtüşenler ile Türkiye’de hedefler bağlamında politika ve proje eksikliği olan alanların tespit edilmesi ve politika önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. (SBB, 2019: 1)

## II. NİĞDE’DE KADIN GİRİŞİMCİLERE VERİLEN DESTEKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

### II.1. NİĞKEP Projesinin Kadın Emeği Ürünlerinin Satışlarına Katkısı

Niğde Belediyesi bünyesinde kurulan Kadın Emek Pazarı (NİĞKEP), Niğde Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü koordinasyonunda 2022 yılında kurulmuştur. Kadın Emek Pazarı’nda yöresel ürünler ve el emeği ürünlerden oluşan 70 farklı ürün satışa sunulmuştur. Kadın Emek Pazarı’nda elma, kayısı, şeftali ve erik kurusunun yanı sıra bu ürünlerden elde edilen reçel; elma, üzüm ve alıç sirkesi; üzüm, elma ve dut pekmezi gibi doğal ürünler bulunmaktadır (Faaliyet Raporu, 2023: 86).

Proje Kapsamında Yeşilburç Kadın Girişim Üretim ve İşletme Kooperatifi, Bor Kadın Tarımsal Kal. Koop. ve Niğde Bağları Tarım Eğitim Kadın Girişim Üretim Kooperatifi ile birlikte 82 bağımsız kadın girişimci ürünlerini satışa sunulabilmektedir. (<https://www.nigde.bel.tr/nigde-belediyesi-kadin-emek-pazari-acildi>, Erişim: 02.07.2024).

Niğde belediyesi tarafından oluşturulan bu proje ile kadın emeğinin pazara erişimi için önemli bir eksiklik giderilerek tedarik zinciri oluşturulmuştur. Tedarik zinciri oluşturmak ve yönetmek, tecrübe ve bilgi birikimi gerektirmesi nedeniyle zordur. Kadın emeğini pazarla buluşturmak ve piyasada rekabet edebilir hale getirmek için tedarik zinciri kurmak en popüler yaklaşımlardan biridir (Akben & Güngör, 2018: 2).

Niğde belediyesinin 2023 yılı faaliyet raporunda proje kapsamında 100.096,50 TL’lik ürün satış yapılarak, satılan ürün bedellerinin sözleşme imzalanan kadınların hesabına aktarıldığı belirtilmiştir. NİĞKEP üzerinden yapılan satışların kadın girişimci ve kooperatif üye sayısına bölüldüğünde anlamlı bir satış hacmine ulaşamadığı görülmektedir.

## II.II. NİĞKEP Projesinin Belediyeye Maliyeti

2022 yılında Niğde Belediyesi tarafından Kadın ve Aile Hizmetleri kapsamında Niğde’de yaşayan ve desteklenmesi gereken kadın, çocuk, aile ve toplumdaki diğer birimlere yönelik eğitim ve sosyal hizmetler sunulması, kadın, aile ve çocuklara yönelik olarak sorunların tespit edilmesi, çözülmesi, danışmanlık ve rehberlik hizmeti verilerek, ilgili kurumlarla iletişimin sağlanması için Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğüne 877.000 TL net bütçe ödeneği ayrılmasına karşın, bu ödeneğin sadece %33’üne tekabül eden 286.578,85 TL harcama yapılabilmektedir (Faaliyet Raporu, 2022: 171). 2023 yılında ise Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğüne 6.736.206,29 TL net bütçe ödeneği ayrılmasına karşın, bu ödeneğin %14’üne tekabül eden 921.856,29 TL harcama yapılabilmektedir. Harcamaların çoğunluğu personel gideri olmakla birlikte mal ve hizmet alım ödeneklerinin sadece %5’i kullanılabilişken cari harcama ve sermaye transferlerinde bir harcama yapılmamıştır. (Faaliyet Raporu, 2023: 178-179). Niğde belediyesinin faaliyet raporları incelendiğinde kadınlara yönelik olarak

- “Dünya Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü” dolayısıyla farkındalık yaratmak amacıyla Kanser ve Türevleri konusunda kadın personellere eğitimi,
- “Dünya Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü dolayısıyla bütün kamu kurum kuruluşlarıyla belediyemiz önünde stant açılması, bugüne özel 4 bin adet broşür bastırılıp stant alanında dağıtımı,
- İl Aile Sosyal Hizmetler Müdürlüğü teknik kurulunda alınan kararlar doğrultusunda bir yıl boyunca bütün kadın ve erkek personellerimizin katılımıyla eğitim verilmesi ve yine alınan kararlar doğrultusunda muhtarlara ve NİĞKEP üyelerimize eğitim verilmesi,
- İl Teknik Kurulunda alınan kararlar doğrultusunda Aile Sosyal İl Hizmetler tarafından bastırılan tüm Kamu Kuruluşlarına gönderilen “Kadına El Kalkmaz” ile “Tek Tuşla Kadınların Yanındayız” broşür ve afiş dağıtımı faaliyetleri yürütülmüştür.

2023 yılında Niğde Belediyesi tarafından başlatılan Kadın Emek Pazarı (NİĞKEP) projesi ile kadınların çalışma hayatında etkin yer alması için ürettikleri ürünlerin pazara ulaşması için önemli bir adım atılmıştır.

Faaliyet raporlarında yer alan bu tutarlara karşın yapılan görüşmelerde elde edilen bilgiler çerçevesinde NİĞKEP projesi belediyeye ait bir binada yürütülmektedir. Proje kapsamında kullanılan bu alan kira olarak değerlendirilmek yerine bu projeye bedelsiz olarak tahsis edilmiştir. Proje maliyeti değerlendirildiğinde alternatif kira bedelinin eklenmesi gerekmektedir. Niğde Belediyesi tarafından burada yapılan satışlara destek olmak için iki belediye personeli görevlendirilmiştir. Proje maliyeti kapsamında iki personel için ödenen sosyal güvenlik primleri ve brüt maaş da dikkate alınmalıdır. Dolaylı maliyetler bakımından proje alanı için aydınlatma ve güvenlik giderlerinden de pay verilmesi gerekmektedir.

Niğde Belediyesi tarafından kadın girişimcilerin ürünlerine pazar oluşturmak üzere yapılan NİĞKEP projesi için yüklenilen maliyetler yapılmamış olsa idi bu yöndeki bir satış yeri için ortaya çıkan maliyet kadın girişimciler tarafından yüklenilmek zorunda kalıncaktı. Bu yönüyle yapılan giderler doğrudan kadın girişimcilerin gelirlerini artırmamış olmakla birlikte yapacakları giderleri azalttığından, dolaylı transfer mahiyetinde olduğu değerlendirilmiştir. Üretime dayalı faaliyet kapsamında kadın girişimcilerin üretim maliyetlerinin, yapısal olmayan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre, yüzde elli ila yüzde altmış arasında olduğu görülmektedir. Buna göre 2023 yılında gerçekleşen toplam satış hasılatının yaklaşık 40-50 Bin TL’lik kısmını kazanç olarak kabul etmek gerekir. Bu durumda Niğde



Belediyesi'nin NİĞKEP projesi ile vermiş olduğu desteğe rağmen kooperatiflerin yeteri kadar kazançla ulaşamadıklarını söylemek hatalı olmayacaktır.

Niğde Belediyesi NİĞKEP projesinin yanında ayrıca yöresel yemeklerin sunulduğu Tabal Gastronomi Evi ve Horanta Yaşam Merkezi Kafeteryası iktisadi işletmelerinde kooperatif ürünlerini ticari olarak da pazara sunmaktadır. Kooperatiflerle yapılan görüşmelerde kooperatiflerin satış hacimlerinin (Ticari Sır Kapsamında olduğundan burada bu verilere yer verilmemiştir) önemli kısmının bu satışlar olduğu ve kooperatiflerin ayakta kalmalarının en önemli etkeni olduğu bilgisi paylaşılmıştır.

### II.III. Niğde İlinde Kadın Kooperatiflerinin Durumu ve Yerel Yönetimlerin Verdiği Destekler

Niğde ilinde Kadın kooperatiflerinin durumunu değerlendirmek bakımından Niğde Belediyesi yetki alanı içerisinde yer alan glutensiz beslenmeye odaklı özel ürünler üreten halihazırda 8 aktif üye ile faaliyetine devam eden Niğde Bağları Kadın Kooperatifi ile Niğde Belediyesi yetki alanı dışında Niğde İl Özel İdaresi yetki alanında Yeşilburç Köyü'nde köye özel yemek ve ürünleri üreten halihazırda 11 aktif üye ile faaliyetine devam eden Denee Kadın Kooperatifi başkan ve üyeleri ile yapısal olmayan görüşme yöntemi ile veriler derlenmiştir.

Niğde Bağları Kadın Kooperatifine Niğde Belediyesi Tarafından kullanıma uygun yer tahsisi yapılmış ve tahsis edilen yerin ısınma ve enerji ihtiyaçları belediye tarafından karşılanmaktadır. Özel bir alanda üretim yapılmasına karşın ürün maliyetlerinin yüksek olması görece satış fiyatının da yüksek olmasına neden olmaktadır. Üretim basında yer almasına karşın derli toplu bir sipariş altyapısı yoktur. Ürünlerde koruyucu kullanılmadığından son kullanma tarihi kısadır. Ürünlerin daha uzak mesafelere ulaşması ve daha uzun süre saklanması için soğuk zincire ihtiyaç duyulmaktadır. İşletme sermayesi yeterli olmaması, ürün satış hızının düşüklüğü, kullanım sürelerinin kısalığı stoklu üretimin önünde engel oluşturmaktadır. Sipariş geldikçe üretime geçilmekte ve üyeler nöbetleşe üretime dahil olmaktadır. Kooperatif üretim kapasitesi sahip olmasına karşın yeterli satış hacmine ulaşamadığından düşük kapasite ile faaliyete devam etmektedir. Üretimin önemli kısmı Niğde Belediyesi'nin Horanta adlı iktisadi işletmesine satılmaktadır. Satış gelirleri aylık ve düzenli olarak gelmekte ve kooperatif bu gelirle ayakta durabilmektedir. Üretimde hammadde maliyeti ürüne göre değişmekle birlikte satış fiyatının %50'si ile %60'ı arasında değişmektedir.

Denee Kadın Kooperatifi, Yeşilburç Köyü'nün halihazırda okul olarak kullanılmayan okul binasının bir kısmını kullanmaktadır. Binanın tahsisi köy muhtarlığı üzerinden yapılmıştır. Binanın bir kısmı köydeki çocuklara yönelik kreş olarak kullanılmaktadır. Binanın bulunduğu alan avlusu içerisinde köy tüzel kişiliğine ait kullanıma uygun yer bulunmakla birlikte bu alan bir düğün salonu işletmecisine kiralanmıştır. Binanın kooperatifin kullanıma uygun hale getirilmesi işi Niğde İl Özel İdaresi tarafından yapılmıştır. Ölçek oluşturmak için ürün hazırlanmasına sanayi tipi makina (fırın, hamur karma makinası vb.) kullanılmakta olduğundan alt yapının sanayi elektriğine çevrilmesi kooperatif üyelerinin olanakları ile yapılmıştır. Isınma ve enerji maliyetleri, kooperatif olanakları ile sınırlıdır. Üretmiş olduğu ürünlerin bir kısmını Niğde Belediyesi'nin Tabal adlı iktisadi işletmesine satılmaktadır. Satış gelirleri aylık ve düzenli olarak gelmekte, kooperatif bu gelirle ayakta durabilmektedir. Üretim basında yer almasına karşın derli toplu bir sipariş altyapısı yoktur. Ürünlerde koruyucu kullanılmadığından son kullanma tarihi kısadır. Ürünlerin daha uzak mesafelere ulaşması ve daha uzun süre saklanması için soğuk zincire ihtiyaç duyulmaktadır. İşletme sermayesi yeterli olmaması, ürün satış hızının düşüklüğü, kullanım sürelerinin kısalığı stoklu üretimin önünde engel olmaktadır. Evler için bireysel satış yapılmakla birlikte, kooperatif ürünlerinin düşük fiyatlı olması beklentisi nedeniyle katma değerli üretim yapılmamaktadır. Soğuk zincir gerektiren ürünlerin şehir dışına pazarlama olanakları yoktur. Üretim gelirinin düşüklüğü nedeniyle üye sayısı azalmıştır. Makinaların bir kısmı Ahiler Kalkınma Ajansı aracılığıyla verilen proje desteği kapsamında ve kadın kooperatiflerini desteklemek isteyen bireysel destekçiler tarafından karşılanmıştır. Kooperatif, yurtdışında da bilinmekte ve Niğde'ye gelen turistlerin ilgi odağı olmasına karşın, servis koşulları olmadığından talepleri yeterli ölçüde karşılayamamaktadırlar. Köyün tarihi geçmişi ve ören yerlerine yakınlığı, köy turizm potansiyelini de barındırmakta ve satış olanakları olması halinde turizm açısından da önemli bir durak noktası olma potansiyeli taşımaktadır. Ürünün hammadde

maliyeti satış fiyatının %50’si civarındadır. Enerji maliyetleri ile bu oran %55-%60’a kadar da çıkabilmektedir.

Her iki kooperatifle yapılan görüşmelerde ortaya çıkan ortak noktalar ise şu şekildedir:

- Niğde Belediyesi’nin verdiği satış desteği bu iki kooperatif için kritik öneme sahiptir ve belediye en önemli müşteri konumundadır.
- Kooperatiflerin satış hacminin artırılması bakımından kooperatiflerin ortak bir marka ile üretim yapması ve satış kanalları oluşturma düşüncesi taşınmaktadır.
- Sürdürülebilirlik bakımından kooperatiflerin düzenli bir üretim temposuna kavuşması gerekmektedir.
- Kooperatifler, üyeleri haricinde istihdam sağlamaları halinde vergi avantajlarını yitirebileceklerinden, her ne kadar kullanılmayan kapasiteleri olsa da kapasiteleri üyelerinin emekleri ile sınırlıdır.

Kadın kooperatifi üyeleri ile kooperatif arasındaki ilişkinin hizmet akdine dayalı olmaması, başkan ve üyelerine huzur hakkı veya sair ücret ödenmemesi nedeniyle kooperatif üyeleri sosyal güvenlikli de mahrum kalmaktadırlar. Asgari ücretin net 17.002 TL olduğu, brüt kar marjının %40 olduğu dikkate alındığında, bir üyenin asgari ücret seviyesinde gelir elde edebilmesi için aylık 42.505 TL, yıllık 510.060 TL ciroya ihtiyaç bulunmaktadır. Kooperatifler aylık bir kişi için gerekli olan satış hacmine bile zor ulaşabilmektedir. Yüksek hasılat ihtiyacı ve sınırlı kapasite birlikte değerlendirildiğinde kooperatiflerin kaliteli ürün üretimine devam edebilmeleri ve üyelerini memnun edebilmeleri için katma değerli üretim yapma ve katma değerli üretimi satın alma gücü olan kitleye ulaşabilmeleri gerekmektedir.

#### II.IV. Niğde’de Kadın Kooperatiflerinin Beklentileri

Niğde Belediyesinin iktisadi işletmeleri önemli bir müşteri olsa da NİĞKEP projesinin etkinliğinin artırılması, daha stratejik bir hedef olarak ortaya çıkmaktadır. Kooperatif üyelerinin NİĞKEP satışlarını artırılması için beklentileri ve değerlendirmeleri ise şu şekilde ortak noktalarda bulunmaktadır;

- NİĞKEP projesi satış noktasının merkezi bir yerde olmasına karşın bulunduğu yerin görünürlüğünün düşük olması nedeniyle doğal müşteri oluşumu istenilen seviyeye ulaşmamaktadır.
- NİĞKEP projesi satış noktasında iki personel görevlendirilmiş olmasına karşın, görevlendirilen personelin çalışma düzen ve saatleri satışların yoğun olabileceği saatlerle uyumlu değildir. Potansiyel müşterilerin alışveriş yapabileceği zaman dilimleri olan işe giderken, iş çıkışında veya öğle tatilinde kamu personelinin çalışma saatinin dışına denk gelmesi nedeniyle müşterilerin yoğun olabileceği saatlerde NİĞKEP’ in kapalı olması satışı olumsuz etkilemektedir.
- NİĞKEP, belediyenin iktisadi bir işletmesi değildir. Belediye buradan bir gelir elde etmediği gibi özünde satışa da aracılık etmekte, görevlendirdiği iki personeli kadın girişimciler adına satışa yardım etmektedir. Bu durum, birçok kadın girişimcinin ürünü bulunduğu bir ödeme sistem veya yöntemine bağlanma (banka, kredi kartı, banka kartı, yemek çekleri vb) olanağı vermemektedir. Müşteriler, nakit para ile alışveriş yapmak zorunda kalmakta, satış yapıldığında ilgili girişimci haberdar edilip ürününün parası teslim edilmektedir. Bu durumda potansiyel müşteri daha fazla alım yapmak istese bile nakdi ile sınırlı alışveriş yapabildiklerinden potansiyelin altında satışla yetinmek zorunda kalmaktadır.

• NİĞKEP satış noktasında soğuk zinciri koruyacak soğutucu altyapısının bulunmaması nedeniyle, soğukta muhafaza edilmesi gereken ürünler satışa arz edilememekte veya daha fazla ürün gönderilememektedir.

Bu bilgiler ışığında NİĞKEP aracılığı ile yapılacak satışların artırılması için beklentiler; NİĞKEP satış noktasının daha görünür yere taşınması, daha uzun süre açık kalması, ödeme sistem ve yöntemlerine entegre edilmesi ve soğuk zincire uygun alt yapıya kavuşturulması olarak özetlenebilir.

### III. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI BAKIMINDAN NİĞDE’DE VERİLEN DESTEKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hedeflere ulaşma kapsamında ülkemizin de katkıda bulunmayı taahhüt ettiği Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları bakımından NİĞKEP projesi ve Niğde yerel yönetimlerinin (belediyeler ve İl özel idaresi) kadın girişimcilerin hedeflerine ulaşmasında en önemli destek kaynakları olarak görülmektedir. Özellikle planlı ve ölçek oluşturacak şekilde üretim yapılabilmesi için kadın kooperatifleri önemli bir yer tutmaktadır. Ancak, ticari hedeflere ulaşabilmesi bakımından kadın emeğinin yanında diğer koşulların da oluşması gerekmektedir. Bu koşulların oluşturulması konusunda kamunun daha fazla araç ortaya koyması gerekmektedir. Niğde ilinde verilen desteklerle yakalanacak başarının diğer iller için de örnek olma potansiyeli bulunmaktadır. Ülkemizin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar ve verilen taahhütler, kadınların ekonomik hayata katılımının desteklenmesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda Niğde ilinde verilen desteklerin sürdürülebilir kalkınma amaçlarına katkı potansiyelini de ortaya koymak önemlidir.

Niğde ilinde kadın girişimcilere verilen desteklerin Yoksulluğa Son (1), Açlığa Son (2), Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (5), insana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (8), Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (9), Eşitsizliklerin Azaltılması (10), Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar (11), Sorumlu Üretim ve Tüketim (12) ve Amaçlar için Ortaklıklar (17) başlıkları olmak üzere 2030 yılına kadar ulaşılması gereken hedefleri bulunan 17 kalkınma amacının 9’una destek verme potansiyeli bulunmaktadır.

Bahsi geçen Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi başlıklarına (hedef numaralarına parantez içinde belirtilmiştir) aşağıda yer verilmiştir.

#### III.I. Yoksulluğa Son (1) Başlığı Bakımından

Konumuzla bağlantılı olarak Yoksulluğa Son başlığı altında ülkemizde ulusal tanımlara göre bütün boyutlarıyla yoksulluk içinde yaşayan her yaşta erkek, kadın ve çocuk oranının en az yarıya indirilmesi (1.2), özellikle yoksullar ve kırılgan durumdaki insanlar olmak üzere, bütün erkek ve kadınların ekonomik kaynaklara ulaşma, temel hizmetlere erişim, toprak ve diğer mülk türlerine sahip olma ve üzerinde kontrol kurabilme, miras, doğal kaynaklar, uygun yeni teknolojiler ve mikrofinansı da kapsayan finansal hizmetler gibi konularda eşit haklara sahip olmalarının güvence altına alınması (1.4) gerekmektedir. Yoksulluğun sona erdirilmesinde şüphesiz en önemli araç yoksul kesimin satın alma gücüne kavuşturulmasıdır. Bunun için de bu kesime ya gelir transferi yapılması ya da bunların gelir getirici faaliyetlerde bulunmasının sağlanması gerekmektedir. Kadın istihdamı için toplam istihdam olanaklarından kadınlara makul pay ayrılması gerekirken, kadın girişimcilerin desteklenmesi yeni iş olanaklarının atmasını ve ekonomik canlanmayı da sağlayacak niteliktedir. Yerelde kadın girişimcilerin gerek bireysel gerekse kooperatif formasyonunda desteklenmesi ile kadınların ekonomik kaynaklara erişimi kolaylaştırarak, mülk sahibi olacaklardır. NİĞKEP’ in ödeme sistem veya yöntemlerine kavuşması ile satış ve üretim potansiyeli artarak bu hedefe ulaşım da kolaylaşacaktır. Öngörülebilir ve planlı üretim sayesinde girişimlerin özellikle işletme sermayesi ihtiyacı için mikrofinansa erişimi de kolaylaşacaktır.

### III.II. Açılığa Son (2) Başlığı Bakımından

Kadın girişimcilerin üretime konu ettiği ürünler incelendiğinde yerel koşullara uyum sağlamış tarım ürünlerinden geleneksel yöntem ve usule uygun olduğu görülmektedir. Tek tipleşen tüketim toplumu içerisinde aynı tür ürünlere olan yüksek talep bazı ürün ve üretim tekniklerin yok olmasına ve aşırı talep olan ürünler için gerekli girdilerin azalmasına ve fiyatlarında yükselmesine neden olmaktadır. Kadın kooperatiflerinin yerel üretim olanaklarını canlı tutmaları ile gıda üretimi sistemlerinin güvence altına alınması, üretimi ve üretkenliği artıracak, ekosistemlerin sürdürülmesine yardımcı olacaktır. aynı zamanda iklim değişikliğine, aşırı hava koşullarına, kuraklığa, sellere ve diğer felaketlere uyum sağlama kapasitesini güçlendiren ve toprak kalitesini devamlı olarak artıran dayanıklı tarım uygulamalarının hayata geçirilmesi ve sürdürülmesini de (2.4) sağlayacaktır.

### III.III. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (5) Başlığı Bakımından

Kadın kooperatifleri ile birden fazla kadın aynı amaç uğruna bir araya gelerek, emeklerini birleştirmekte ve başarıya giden yolu beraber göğüslemektedirler. Başkanın, ayrı bir huzur hakkı almıyor olması kendi aralarından doğal bir lider seçmelerine ve birlikte hareket etme kabiliyetine kavuşmalarına sebep olmaktadır. Kadın kooperatifleri ile kadınlar kamudan olan taleplerini daha organize ve sistemli bir şekilde dile getirmekte siyasi, ekonomik ve sosyal hayatın karar verme süreçlerine tam ve etkin bir biçimde katılımlarına vesile olmaktadır. Kooperatifler sayesinde kadınlar karar verme mekanizmalarında, her düzeyde lider olabilmeleri için eşit fırsatlar elde edebilmektedirler (5.5). Kooperatif faaliyetleri ile katma değerli üretim sayesinde kadınlar ekonomik kaynaklara ulaşma, toprak ve diğer mülk türlerine sahip olma ve üzerlerinde kontrol kurabilme, finansal hizmetler, miras ve doğal kaynaklara erişimleri gibi konularda erkekler gibi eşit haklara sahip olmaktadır (5.a).

### III.IV. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (8) Başlığı Bakımından

Kadınların, geleneksel sorumlulukları nedeniyle istihdam koşulları her durumda erkeklere göre daha sorunlu hale gelmektedir. Geleneksel sorumluluklarının da üstesinden gelmek zorunda olan kadınların çalışma koşullarının esnek olması gerekmektedir. Ancak, kadınların özellikle mavi yakalı olarak istihdam edilmeleri halinde üretim koşulları esnek çalışmaya uygun olmayabilmektedir. Bu durumda kadınların tam ve üretken istihdama ve insana yakışır işlere erişimlerinin sağlanması (8.5) bakımından kadınların kendilerine uygun çalışma koşullarını oluşturabilmeleri için kadın girişimlerinin desteklenmesi gerekmektedir. Bu çerçevede kadınların bu hedefe ulaşabilmeleri için verilecek kamu destekleri de önem arz etmektedir.

### III.V. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (9) Başlığı Bakımından

Bireysel veya kooperatif formasyonunda kadın girişimlerinin desteklenmesi, kadınların istedikleri zaman ekonomik hayata katılımının önünü açacaktır. Mevcut yapıların başarıya ulaşmasında ortaya konulan altyapının güçlendirilmesi ile herkes için üretim koşullarına uygun fiyatlı ve eşitliğe dayalı bir erişime olanak sağlanmış olacaktır. Kadınların da ekonomik hayata etkin katılımı ile ekonomik kalkınmayı ve insanların esenliğini desteklemek için bölgesel ve sınırlar arası altyapıyı kapsayan kaliteli, güvenilir, sürdürülebilir ve dayanıklı altyapıların oluşturulması (9.1) gerekmektedir. NİĞKEP projesi özellikle pazar ihtiyacının giderilmesi ve ürünlerin uygun pazarlarla buluşturulması bakımından önemli bir altyapı potansiyeli taşımaktadır.

### III.VI. Eşitsizliklerin Azaltılması (10) Başlığı Bakımından

Kadınların geleneksel sorumlulukların yanında farklı gerekçelerle kadınların istihdam alanlarının daraltılması veya ekonomik hayattan ziyade evde olması gerektiği yönündeki yaklaşımlar, kadınlar

aleyhine eşitsizliklere sebebiyet vermektedir. Kadınların özellikle kendi koşullarını belirleyebildikleri çalışma koşullarının oluşturulmasıyla, cinsiyete dayalı eşitsizliğin giderilerek kadınların güçlendirilmesi ve sosyal, ekonomik ve siyasi hayata kapsamlı olarak dahil olması da desteklenmiş (10.2) olacaktır.

### III.VII. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar (11) Başlığı Bakımından

Özellikle kırsal alanlarda kadınlar tarımsal üretimde önemli roller üstlendiği gibi yaşamsal ihtiyaçların önemli kısmını da kendileri geleneksel olarak üretebilmektedirler. Kadınların, ailelerin öz ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri gibi, uygun altyapı ve kooperatif gibi ekonomik birliktelikle üretim gücünün ölçeklendirilmesi ile ulusal ve bölgesel kalkınma planlamasını da güçlendirecektir. Kadınların buldukları yerde ekonomik aktivite içerisinde bulunmaları ve ürünlerini talebin olduğu kentlere ulaştırabilmeleri ile kentsel, kent çevresindeki ve kırsal alanlar arasındaki olumlu ekonomik, sosyal ve çevresel bağlantılar da desteklenmiş (11.a) olacaktır.

### III.VIII. Sorumlu Üretim ve Tüketim (12) Başlığı Bakımından

Ev ekonomisinin en önemli aktörleri olan kadınlar, üretim girdilerini en verimli şekilde kullanarak, israfla mücadelede gelenekselleşmiş yöntemler geliştirebilmekte ve bunu uygulayabilmektedirler. Üretim süreci dışında kalan, artık girdilerden yeni ürünler deneyerek onları geliştirme becerilerinden faydalanılarak perakende ve tüketici düzeylerinde kişi başına düşen küresel gıda atığının azaltılmasında da önemli rol oynayacaktır. Tüketim alışkanlıklarına uyumlanmış üretim metotları ile tarımda hasat sonrası kayıplar dahil, üretimdeki ve tedarik zincirlerindeki gıda kayıplarının azaltılması (12.3) konusunda da önemli roller üstlenebilirler. Ancak, kendi kontrol alanının dışında özellikle soğuk zincirin korunması bakımından NİĞKEP gibi projelere ihtiyaç duyulmaktadır.

### III.VIII. Amaçlar İçin Ortaklıklar (17) Başlığı Bakımından

Bireysel veya kooperatif formasyonunda kadın girişimcilerin tek başlarına bağımsız ekonomik bir ekosistem kurabilme ve rekabet koşulları içerisinde mücadele edebilme güçleri bulunmamaktadır. Bu nedenle makro ekonomik hedef ve politikaların yerine getirilmesinde kamunun ulaşmak istediği hedeflerde kadın girişimcilerin desteklenmesi ve iş birliği yapılması gerekmektedir. Bu bakımından kamu, kamu-özel ve bir nevi sivil ekonomik toplum kuruluşu mahiyetinde olan kadın kooperatifleri ile iş birliği yapılması amacına uyumlu olarak (17.17) Niğde Belediyesi’nin hem kadın girişimlerinin ürünlerini kendi iktisadi işletmelerinde kullanması hem de NİĞKEP projesi ile kadın girişimcilerin satış olanaklarını artırmak ve yeni pazarlara ulaşmak bakımından ortak girişim faaliyetleri sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmada önem arz etmektedir.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

Niğde’de kadın girişimcilere belediyeler ve il özel idaresi tarafından özel önem verilmekte olduğu ve destek verildiği yapısal olmayan görüşmelerden ve bu verilerin yetkili mercilerden teyit edilmesi ile tespit edilmiştir.

Niğde Belediyesi iktisadi işletmelerinin, kooperatiflerin en büyük ve önemli alıcısı olduğu, sürdürülebilir üretim için başkaca satış kanalının oluşturulmadığı görülmüştür. Üretim maliyetlerinin yüksekliği, işletme sermayesinin yetersizliği, koruyucu kullanmadan üretilen ürünlerin kullanım sürelerinin kısıltığı ölçeklendirilmiş üretime ulaşmanın önündeki engeller olarak ortaya çıkmaktadır.

Niğde Belediyesi NİĞKEP projesini kendisine ait binada tahsis etmiş olduğu alanda yürütmektedir. Belediye satış hizmetleri için burada iki personel görevlendirmiştir. Bu personelin sosyal

güvenlik dahil, belediyeye yıllık maliyeti, elektrik, su, temizlik, güvenlik hizmetleri için belediye binası içerisinde yer alan satış noktası için bir ayrıma gidilemediğinden, faaliyet raporlarında ve açıklanan verilerde detaylardan ayırım yapılamadığından toplam maliyet hesaplanamamıştır.

Belediye bu proje kapsamında yapılan satışlardan herhangi bir gelir elde etmediği için yapılan bu projenin idamesi için yüklenen kamu harcamaları dolaylı transfer mahiyetindedir.

Bireysel kadın girişimciler ve kooperatifler dahil üretilen farklı ürünler karşılığında 2023 yılında 100.096,50 TL hasılat elde edilerek, bu tutar kadınlara satılan ürün karşılığında aktarılabilmektedir. Buna göre her bir kadın başına hasılat anlamlı bir seviyeye ulaşılammıştır. Bu durum projede henüz istenilen ekonomik hedeflere ulaşamadığını göstermektedir.

Kadın kooperatifleri ile yapılan mülakatta kooperatiflerin, NİĞKEP projesi kapsamında satışların artırılması için NİĞKEP satış alanının daha fazla kişi için görünür yere taşınması, açık kalma sürelerinin mesai saatlerinin dışına uzaması, ödeme sistem veya yöntemlerinin entegre edilmesi, soğuk zinciri sağlayacak şekilde soğutucu ekipmanların dahil edilmesi beklentilerine sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Kadın girişimcilerinin başarı eşliğini sağlayabilmesi için her bir kadın üyenin asgari ücretin net tutarı kadar gelir sağlaması hedeflendiğinde, kooperatifin veya bireysel girişimin maliyetlerle birlikte yıllık her bir kadın için 510.000 TL civarında bir hasılat oluşması gerekmektedir. 2024 yılında vergiden muaf esnaf için satış limiti 1.100.000 TL olarak belirlendiği dikkate alındığında hedef net gelirin her bir kadın girişimci için 35.000 TL olarak dikkate alınması adil ve anlamlı olacaktır.

Halihazırda NİĞKEP projesi kapsamında bağımsız veya kooperatif üyesi olarak en az 100 kadın girişimci olduğu dikkate alındığında NİĞKEP projesi ile en az 51.000.000 TL’lik satış hacmine ulaşması gerekmektedir. Kadınların üretim kapasitelerinin fiziki sınırı dikkate alındığında katma değerli üretim yapılarak, satın alma gücü yüksek pazar oluşturulması veya bu pazara erişmesi gerekmektedir.

Vergi muafiyetinden faydalanacak kişiler için elektronik satış ortamları kullanılması halinde vergi tevkifatı uygulaması olması, üretici mahiyetteki kadın kooperatiflerinin gelir ve kurumlar vergisi muafiyetlerinden yararlanacak olmalarına karşın KDV istisnasından faydalanamıyor olmaları da gelirler azaltıcı nitelik oluşturmaktadır.

Kadın girişimcilere verilen desteklerin önemli kısmının verilen genel destekler arasında yer aldığı ve kadınlara özel olarak farklı kurum ve kuruluşların verdiği desteklerin tüm ülkeyi kapsayacak genişlikte olmadığı ve sınırlı etkiye sahip olduğu söylenebilir. Yerel yönetimlerin aldığı inisiyatif ile kadın girişimcilere verilen destekler ulusal çapta uygulanan desteklerden daha etkin ve girişimlerin önünü açacak mahiyette olduğu değerlendirilmiştir.

## KAYNAKÇA

- Akben, İ., & Güngör, A. (2018). Tedarik Zinciri ve Yalın Tedarik Zinciri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 171-179.
- Arslan, G. (2011). Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme (Öngörülen Haklar ve Öngörülen Usuller). *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 62(1-2), 3-43.
- Bakır, P. (2022). Kadın Eğitimi ve İstihdamı Açısından Sosyal Belediyecilik Rolü. *Sosyal, Beşerive İdari Bilimler Dergisi*, 5(10), 1472-1479.
- Belek Erşen, U. (2006). *Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve Denetim Mekanizması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- CEDAW. (1979). Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, Türkiye Barolar Birliği, [https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat\\_uamevzuat/kadinlarakarsiherturluayrimciligin.pdf](https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/kadinlarakarsiherturluayrimciligin.pdf) (Erişim 18.07.2024).

- Çakır, E. H. (2011). Kadın İstihdamında Yerel Yönetimlerin Rolü, Görevleri ve Sorun Alanları. Kadın Emegi Konferansı Kadın İstihdamı ve Sorun Alanları. Ankara, 3, 75-86.
- KEİG. (2013). Türkiye’de Kadın Emegi ve İstihdamına Yönelik Politikalar.
- Gözüm, P. (2024). Türkiye’de Kadın İstihdamı: Sorunlar ve Fırsatlar. *Bitlis Eren Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 109-125.
- KGTG. (2003), General Recommendations - Committee on the Elimination of Discrimination Against Women, United Nations Human Rights Office of High Commissioner.
- <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/cedaw/general-recommendations> (Erişim:18.07.2024)
- Faaliyet Raporu (2022), Niğde Belediyesi 2022 Yılı Faaliyet Raporu, <https://nigde.bel.tr/faaliyet-raporlari> (Erişim 10.07.2024).
- Faaliyet Raporu (2023), Niğde Belediyesi 2023 Yılı Faaliyet Raporu <https://nigde.bel.tr/faaliyet-raporlari> (Erişim 10.07.2024).
- Satı, Z. E. & Yılmaz, B. O. (2020). Endüstri 4.0 Ortamında Değişen İş ve Mesleklerin Türkiye’de Kadın İstihdamına Etkileri. *Strategic Public Management Journal*, 6(11), 54-76.
- SBB. (2019). Türkiye Cumhuriyeti Strateji Bütçe Başkanlığı, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Değerlendirme Raporu, [https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/03/Surdurulebilir-Kalkinma-Amaclari-Degerlendirme-Raporu\\_13\\_12\\_2019-WEB.pdf](https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/03/Surdurulebilir-Kalkinma-Amaclari-Degerlendirme-Raporu_13_12_2019-WEB.pdf) (Erişim 18.07.2024).
- <https://www.kadinkoop.org/>
- <https://geleceginikurangenckadinlar.org/>
- <https://www.tbb.org.tr/tr/faaliyetler/girisimci-kadinlar/girimci%20kadinlar/4566>
- <https://www.yatirimadestek.gov.tr/arama?q=kalk%C4%B1nma+ajanslar%C4%B1>
- <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/1231/girisimci-destek-programi>
- <https://www.tgmp.net/mikrokredialma/>
- <https://www.sgkkadinistihdaminindesteklenmesi.org/>
- <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler>
- <https://w2w.ticaret.gov.tr>
- <https://ispozitif.iskur.gov.tr>
- <https://www.tobb.org.tr/TOBBKadinGirisimcilerKurulu/Sayfalar/AnaSayfa.php>

---

**Etik Beyanı** : Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde ÖHÜİBF Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazar(lar)ına aittir.

**Teşekkür** : Yayın sürecinde katkısı olan hakemlere ve editör kuruluna teşekkür ederiz.

**Ethics Statement** : The authors declare that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, ÖHÜİBF Journal does not have any responsibility and all responsibility belongs to the author (s) of the study.

**Acknowledgement** : We thank the referees and editorial board who contributed to the publishing process.

---